YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
4 päivänä joulukuuta 1997 *

Asiassa C-97/96,

jonka Oberlandesgericht Düsseldorf (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Verband deutscher Daihatsu-Händler eV

vastaan

Daihatsu Deutschland GmbH

ennakkoratkaisun niiden takeiden yhteensovittamisesta samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi, 9 päivänä maaliskuuta 1968 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin 68/151/ETY (EYVL L 65, s. 8) 6 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Gulmann sekä tuomarit M. Wathelet (esittelevä tuomari), J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward ja J.-P. Puissochet,

julkisasiamies: G. Cosmas,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion talousministeriön Ministerialrat E. Röder ja liittovaltion oikeusministeriön Regierungsdirektor A. Dittrich,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään valtionasiamies L. Pérez de Ayala Becerril,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudelliset neuvonantajat A. Caeiro ja J. Grunwald,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Saksan hallituksen, asiamiehenään A. Dittrich, Espanjan hallituksen, asiamiehenään L. Pérez de Ayala Becerril, Ranskan hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston ulkoasiainsihteeri G. Mignot, ja komission, asiamiehenään J. Grunwald, 12.6.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 3.7.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberlandesgericht Düsseldorf on esittänyt 22.11.1995 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 26.3.1996, EY:n perustamissopimuk-

sen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen niiden takeiden yhteensovittamisesta samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi, 9 päivänä maaliskuuta 1968 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin 68/151/ETY (EYVL L 65, s. 8, jäljempänä ensimmäinen direktiivi) 6 artiklan tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jonka Daihatsu-merkkisten autojen saksalaisten jälleenmyyjien yhteenliittymä Verband deutscher Daihatsu-Händler eV (jäljempänä Verband) on saattanut Saksassa kaupparekisteriä pitävän tuomioistuimen Amtsgerichtin käsiteltäväksi. Verband vaati, että Amtsgericht Kempen velvoittaisi sakon uhalla Daihatsu-merkkisten ajoneuvojen maahantuonnista vastaavan edustajan Daihatsu Deutschland GmbH:n julkistamaan tilinpäätöksensä, mitä se ei ollut tehnyt vuoden 1988 jälkeen.

3 Amtsgericht Kempen hylkäsi tämän vaatimuksen 24.10.1994 tekemällään päätöksellä, jonka Landgericht Krefeld pysytti 13.12.1994 tekemällään päätöksellä.

4 Landgericht Krefeldin päätös perustui Amtsgerichtin päätöksen tavoin Saksan kauppalain (Handelsgesetzbuch) 335 §:n ensimmäisen virkkeen 6 kohtaan tulkittuna yhdessä tämän pykälän toisen virkkeen kanssa; näiden säännösten mukaan uhkasakkomenettely voidaan aloittaa ainoastaan osakkaan, velkojan, useamman yrityksen yhteisen yritysneuvoston (Gesamtbetriebsrat) tai yhtiön yritysneuvoston (Betriebsrat) vaatimuksesta. Verband ei kuitenkaan kuulunut yhteenkään näistä ryhmistä.

5 Oberlandesgericht Düsseldorf, jonka käsiteltäväksi saatettiin valitus, vahvisti alempien oikeusasteiden päätöksen.

6 Oberlandesgericht Düsseldorf katsoi kuitenkin, että Saksan kauppalain 335 §:llä ei ollut pantu asianmukaisesti täytäntöön ensimmäisen direktiivin 6 artiklaa, jossa jäsenvaltiot velvoitetaan säätämään asianmukaiset seuraamukset "sen varalta, ettei tasetta ja tuloslaskelmaa julkisteta 2 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetyllä tavalla".

7 Tässä viimeksi mainitussa säännöksessä säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että yhtiöt julkistavat ainakin seuraavat asiakirjat ja tiedot:

— —

f) tase ja tuloslaskelma jokaiselta tilikaudelta. Taseen sisältävässä asiakirjassa on oltava tiedot niistä, joiden on lain mukaan varmistettava sen oikeellisuus. Saksan, Belgian, Ranskan tai Luxemburgin lainsäädännön mukaisten 1 artiklassa tarkoitettujen rajavastuuyhtiöiden ja Alankomaiden lainsäädännön mukaisen suljetun osakeyhtiön osalta velvollisuutta noudattaa tätä säännöstä lykätään siihen asti, kunnes on pantu täytäntöön direktiivi, joka koskee taseen ja tuloslaskelman tietojen yhteensovittamista sekä edellä tarkoitettujen yhtiöiden vapauttamista kokonaan tai osaksi velvollisuudesta julkistaa tässä artiklassa tarkoitettuja asiakirjoja niissä tapauksissa, joissa niiden taseen loppusumma on tuossa direktiivissä säädettävää määrää pienempi. Neuvosto antaa edellä tarkoitetun direktiivin kahden vuoden kuluessa siitä, kun tämä direktiivi on annettu;

— — ."

8 Tämän vuoksi Oberlandesdericht Düsseldorf on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko 9.3.1968 annetun ensimmäisen yhtiöoikeudellisen neuvoston direktiivin 6 artiklalla välitön oikeusvaikutus, kun Saksan oikeuden mukaan (ainoa) seuraamus, jolla pyritään velvoittamaan rajavastuuyhtiö (GmbH) julkistamaan taseensa ja

tuloslaskelmansa, on se, että kaupparekisteriä pitävä tuomioistuin voi määrätä enintään 10 000 Saksan markan (DEM) suuruisen uhkasakon, mutta uhkasakko voidaan määrätä vain silloin, kun osakas, velkoja tai useamman yrityksen yhteinen yritysneuvosto taikka yhtiön yritysneuvosto on tätä vaatinut, ja merkitseekö direktiivin säännöksen mahdollinen välitön oikeusvaikutus sitä, että niiden henkilöiden lisäksi, joilla on Saksan oikeuden mukaan oikeus vaatia uhkasakon määräämistä, kuka tahansa voi vaatia sitä tai että tämä oikeus on ainakin jälleenmyyjien yhteenliittymällä, jonka sääntöjen mukaisena tehtävänä on valvoa jäsentensä etuja, kun nämä jäsenet ovat sopimussuhteessa julkistamisvelvollisuutensa laiminlyöneen rajavastuuyhtiön kanssa?"

9 Tähän kysymykseen liittyy kolme erillistä kysymystä.

10 Kansallinen tuomioistuin pyrkii ensinnäkin selvittämään, onko ensimmäisen direktiivin 6 artiklaa tulkittava siten, että sen kanssa on ristiriidassa kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan ainoastaan osakkaat, velkojat tai useamman yrityksen yhteinen yritysneuvosto taikka yhtiön yritysneuvosto voivat vaatia tässä kansallisessa laissa säädetyn seuraamuksen määräämistä, kun yhtiö ei ole noudattanut ensimmäisessä direktiivissä tarkoitettua tilinpäätöksen julkistamisvelvollisuutta.

11 Jos kysymykseen vastataan kieltävästi, kansallinen tuomioistuin pyytää vastausta siihen, onko ensimmäisen direktiivin 6 artikla riittävän selvä, täsmällinen ja ehdoton, jotta sillä voisi olla välitön oikeusvaikutus jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä.

12 Jos kysymykseen vastataan myöntävästi, kansallinen tuomioistuin pyytää vastausta siihen, voivatko yksityiset vedota ensimmäiseen direktiiviin vaatiakseen toimivaltaista kansallista viranomaista määräämään seuraamuksen yritykselle, joka on jättänyt julkistamatta tilinpäätöksensä, kun kansallisten säännösten mukaan he eivät kuulu niihin henkilöihin, joilla on oikeus esittää tällainen vaatimus.

Direktiivin täytäntöönpano

13 Aluksi on todettava, että Saksan hallitus väittää, ettei ensimmäisen direktiivin 6 artiklassa asetettua velvollisuutta säätää asianmukaiset seuraamukset sen varalta, ettei tasetta ja tuloslaskelmaa julkisteta, voida vielä soveltaa saksalaisiin rajavastuuyhtiöihin. Näiden yhtiöiden osalta ensimmäisen direktiivin 2 artiklan 1 kohdan f alakohdassa on Saksan hallituksen mukaan lykätty julkistamisvelvollisuuden voimaantuloa "siihen asti, kunnes on pantu täytäntöön direktiivi, joka koske taseen ja tuloslaskelman tietojen yhteensovittamista — —". Saksan hallituksen mukaan tällaista direktiiviä ei kuitenkaan ole vielä annettu.

14 Tältä osin riittää, kun todetaan, että ensimmäisessä direktiivissä jätetty lainsäädännöllinen aukko on täytetty yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden tilinpäätöksistä perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan nojalla, 25 päivänä heinäkuuta 1978 annetulla neljännellä neuvoston direktiivillä 78/660/ETY (EYVL L 222, s. 11, jäljempänä neljäs direktiivi).

15 Tällä neljännellä direktiivillä, jonka toisessa perustelukappaleessa viitataan nimenomaisesti ensimmäisen direktiivin 2 artiklan 1 kohdan f alakohtaan, sovitetaan yhteen kansalliset säännökset, jotka koskevat tilinpäätösten ja toimintakertomusten esittämistä ja sisältöä, niitä laadittaessa käytettäviä arvostusmenetelmiä sekä niiden julkistamista pääomayhtiöiden ja erityisesti Saksan oikeuden mukaan perustettujen rajavastuuyhtiöiden osalta (neljännen direktiivin ensimmäinen perustelukappale).

16 Neljännen direktiivin 47 artiklan 1 kohdassa säädetään tilinpäätösten julkistamisesta seuraavaa:

"1. Asianmukaisesti vahvistettu tilinpäätös sekä toimintakertomus ja tilintarkastuksen suorittamisesta vastuussa olevien henkilöiden kertomus julkistetaan noudattaen kunkin jäsenvaltion lainsäädännössä säädettyä, direktiivin 68/151/ETY 3 artiklan mukaista menettelyä.

Jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan kuitenkin säätää, että toimintakertomusta ei tarvitse julkistaa edellä tarkoitetulla tavalla. Tällöin se on pidettävä yleisön saatavilla kyseisessä jäsenvaltiossa olevassa yhtiön kotipaikassa. Pyynnöstä on oltava mahdollista saada maksuitta jäljennös kertomuksesta tai sen osasta."

17 Saksan hallitus väittää tämän jälkeen Saksan liittotasavallan panneen ensimmäisen direktiivin 6 artiklan asianmukaisesti täytäntöön. EY:n perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdassa määrätään sen mukaan, että jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhteensovittamisella pyritään turvaamaan yhtiön osakkaiden ja ulkopuolisten edut. Ulkopuolisilla ei Saksan hallituksen mukaan kuitenkaan tarkoiteta kaikkia luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä, vaan ainoastaan yhtiöön nähden oikeussuhteessa olevia henkilöitä. Tältä osin Saksan oikeustieteessä katsotaan sen mukaan yleisesti, että perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdassa tarkoitetuilla ulkopuolisilla viitataan vain yhtiön velkojiin.

18 On todettava, että 54 artiklan 3 kohdan g alakohtaa on tulkittava paitsi EY:n perustamissopimuksen 52 ja 54 artiklan valossa, joiden mukaan yhtiöoikeudellisen lainsäädännön yhteensovittaminen sisältyy sijoittautumisvapautta koskevien rajoitusten poistamiseksi laadittuun yleiseen toimintaohjelmaan, myös EY:n perustamissopimuksen 3 artiklan h kohdan valossa, jonka mukaan yhteisön toimintaan sisältyy kansallisten lainsäädäntöjen lähentäminen siinä määrin kuin se on tarpeen yhteismarkkinoiden toiminnan kannalta.

19 On myös huomattava, että perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohdan sanamuodossakin mainitaan yleisesti ulkopuolisten etujen turvaamista koskeva tavoite erottelematta näihin ulkopuolisiin kuuluvia ryhmiä tai sulkematta pois mitään ryhmää.

20 Perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan g alakohtaan sisältyvä ulkopuolisten käsite ei näin ollen voi tarkoittaa ainoastaan yhtiön velkojia.

21 Toisaalta 54 artiklan 1 ja 2 kohdan erittäin väljässä sanamuodossa neuvostolle ja komissiolle asetettua tavoitetta poistaa sijoittautumisvapautta koskevat rajoitukset ei voida rajoittaa perustamissopimuksen 54 artiklan 3 kohdan määräyksillä. Näissä 3 kohdan määräyksissä nimittäin vain luetellaan tämän tavoitteen saavuttamiseksi toteutettavat toimenpiteet tavalla, joka ei ole tyhjentävä, kuten 54 artiklan 3 kohdassa käytetty sana "erityisesti" osoittaa.

22 Ensimmäisen direktiivin 6 artiklasta on todettava, että kyseisen direktiivin neljännestä perustelukappaleesta ilmenee, että tilinpäätösten julkistamisella pyritään pääasiallisesti siihen, että ulkopuoliset voivat saada tietoja yhtiöstä, jonka taloudellista tilannetta ja rahoitusasemaa ne eivät tunne tai eivät voi tuntea riittävällä tavalla. Myös direktiivin 3 artiklalla, jossa säädetään sellaisen julkisen rekisterin pitämisestä, johon on merkittävä kaikki yhtiötä koskevat asiakirjat ja tiedot, jotka on julkistettava, ja kenen tahansa mahdollisuudesta saada tilinpäätöksistä jäljennöksiä kirjallisesta hakemuksesta, pyritään tavoitteeseen, jonka mukaan on huolehdittava kaikkien asianomaisten mahdollisuudesta saada tietoja. Tämä tavoite on ilmaistu myös neljännen direktiivin johdanto-osassa, jossa todetaan, että on tarpeen vahvistaa yhteisössä yhtäläiset oikeudelliset vähimmäisvaatimukset, jotka koskevat toistensa kanssa kilpailevien yhtiöiden julkistamien taloudellisten tietojen laajuutta (ks. erityisesti kolmas perustelukappale).

23 Edellä olevien perustelujen vuoksi kysymykseen on vastattava, että ensimmäisen direktiivin 6 artiklaa on tulkittava siten, että sen kanssa on ristiriidassa kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan ainoastaan osakkaat, velkojat tai useamman yrityksen yhteinen yritysneuvosto taikka yhtiön yritysneuvosto voivat vaatia tässä kansallisessa laissa säädetyn seuraamuksen määräämistä, kun yhtiö ei ole noudattanut ensimmäisessä direktiivissä tarkoitettua tilinpäätöksen julkistamisvelvollisuutta.

Ensimmäisen direktiivin 6 artiklan ehdottomuus ja riittävä täsmällisyys sekä yksityisen oikeus vedota sen välittömään oikeusvaikutukseen vaatiakseen viranomaista määräämään yksityiselle yritykselle seuraamuksia

24 Koska yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivi ei voi sellaisenaan luoda velvoitteita yksityisille ja koska siihen ei näin ollen

voida sellaisenaan vedota yksityisiä vastaan (ks. erityisesti asia 152/84, Marshall I, tuomio 26.2.1986, Kok. 1986, s. 723, 48 kohta; asia C-91/92, Faccini Dori, tuomio 14.7.1994, Kok. 1994, s. I-3325, 20 kohta ja asia C-192/94, El Corte Inglés, tuomio 7.3.1996, Kok. 1996, s. I-1281, 15 kohta), ei ole tarpeen tutkia, voiko ensimmäisen direktiivin 6 artiklalla olla välitön oikeusvaikutus jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä.

25 Tällä johtopäätöksellä ei oteta kantaa siihen, voidaanko tässä asiassa mahdollisesti soveltaa periaatetta, jonka mukaan yhteisön oikeudessa edellytetään jäsenvaltioiden korvaavan direktiivin täytäntöönpanon laiminlyönnillä tai virheellisellä täytäntöönpanolla yksityisille aiheuttamansa vahingon (yhdistetyt asiat C-46/93 ja C-48/93, Brasserie du pêcheur ja Factortame, tuomio 5.3.1996, Kok. 1996, s. I-1029, 51 kohta ja asia C-392/93, British Telecommunications, tuomio 26.3.1996, Kok. 1996, s. I-1631, 39 kohta).

26 Edellä esitetyn perusteella kansalliselle tuomioistuimelle on vastattava, että koska direktiivi ei voi sellaisenaan luoda velvoitteita yksityisille ja koska siihen ei näin ollen voida sellaisenaan vedota yksityisiä vastaan, ei ole tarpeen tutkia, onko ensimmäisen direktiivin 6 artiklalla välitön oikeusvaikutus.

Oikeudenkäyntikulut

27 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan, Espanjan ja Ranskan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Oberlandesgericht Düsseldorfin 22.11.1995 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

1) **Niiden takeiden yhteensovittamisesta samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi, 9 päivänä maaliskuuta 1968 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin 68/151/ETY 6 artiklaa on tulkittava siten, että sen kanssa on ristiriidassa kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan ainoastaan osakkaat, velkojat tai useamman yrityksen yhteinen yritysneuvosto taikka yhtiön yritysneuvosto voivat vaatia tässä kansallisessa laissa säädetyn seuraamuksen määräämistä, kun yhtiö ei ole noudattanut ensimmäisessä direktiivissä 68/151/ETY tarkoitettua tilinpäätöksen julkistamisvelvollisuutta.**

2) **Koska direktiivi ei voi sellaisenaan luoda velvoitteita yksityisille ja koska siihen ei näin ollen voida sellaisenaan vedota yksityisiä vastaan, ei ole tarpeen tutkia, onko ensimmäisen direktiivin 68/151/ETY 6 artiklalla välitön oikeusvaikutus.**

Gulmann Wathelet Moitinho de Almeida

Edward Puissochet

Julistettiin Luxemburgissa 4 päivänä joulukuuta 1997.

R. Grass C. Gulmann

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja